

Türkiye'deki karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları

Ertuğrul AYDIN¹

APA: Aydın, E. (2019). Türkiye'deki karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö6), 148-156. DOI: 10.29000/rumelide.648462

Öz

Türkiye'de XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarına önem vermeye başlanmıştır. Türk okuyucusu, karşılaştırmalı edebiyatla ilk olarak, 1937 yılında Şerif Hulusi'nin *Her Ay* dergisinde çıkan "Mukayeseli Edebiyat" başlıklı yazısıyla tanışmıştır. Bu yazıda yazar, hem 'ulusal' edebiyat tarihinin sağlayacağı bilginin diğer milletlerin edebiyatlarını tanıyınca daha da zenginleşeceğinin altını çizmiş; hem de batıda gelişmekte olan karşılaştırmalarının tarihçesinden söz etmiştir. Türkiye'de karşılaştırmalı edebiyat biliminin, "üniversite" aracılığıyla şekillendiğini söyleyebiliriz. İstanbul Üniversitesi'nde 1943-1960 yılları arasında Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde ders veren Cevdet Perin ile yine bu üniversitede 1946-1974 yılları arasında Fransızca okutmanlığı yapan Cemil Meriç'in çalışma ve çabaları ülkemizde karşılaştırmalı edebiyatın yaygınlaşmasında önemli rol oynamıştır. Türkiye'de bu alandaki çalışmalar, daha sonra, 1976-2008 yılları arasında Ankara Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden Gürsel Aytaç tarafından sürdürülmüştür. Bugün ülkemizde dört ayrı üniversite Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü kurulmuş ve eğitim-öğretime başlamıştır. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Konya Selçuk Üniversitesi, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi ile İstanbul Bilgi Üniversitesi'ne bağlı bu bölümlerde "karşılaştırmalı edebiyat" çalışmaları yapılmaktadır. Bu araştırmamızda, Türkiye'de 1937-2014 yılları arasındaki süreçte yapılan çalışmalar üzerinde durularak; karşılaştırmalı edebiyat biliminin ana çerçevesi saptanmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Karşılaştırmalı edebiyat, karşılaştırmalı edebiyat bilimi, komparatistik, edebiyat tarihi.

Comparative literature studies in Turkey

Abstract

In Turkey, Comparative Literature started to gain importance as of the late XX century. Comparative literature was introduced to Turkish readers first with the article entitled 'Mukayeseli Edebiyat (Comparative Literature)' by Şerif Hulusi, that appeared in the journal 'Her Ay' in 1937. In his article the author highlighted both the knowledge of the the history of national literature would get richer as we got to know the literatures of the other nations, and he talked about the history of the literary comparative studies. It can be said that the science of comparative literature got shaped through "university" in Turkey. The studies by Cevdet Perin, who taught at the Department of French Language and Literature between 1943-1960 in Istanbul University, and by Cemil Meriç, who worked as a lecturer of French in the same university played a great role in the spread of comparative literature in our country. The later studies in this field were continued by Gürsel Aytaç in the Department of German Language and Literature, Ankara University between 1976-2008. Currently

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü (Gazimağusa, KKTC), ertugrulaydin@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3479-0077 [Makale kayıt tarihi: 05.10.2019-kabul tarihi: 20.11.2019; DOI: 10.29000/rumelide.648462]

there are Departments of ,Comparative Literature in two universities, which started to accept students. In these two departments of Eskişehir Osmangazi University and İstanbul Bilgi University comparative studies are maintained. In our paper, the literature of the science of comparative literature will be investigated, with the empasis put on the studies carried out between the years 1937-2014 in our country.

Keywords: Compatative literature, science of comparative literature, comparatistics, history of literature.

1. Dünyada karşılaştırma edebiyat

Karşılaştırma edebiyat, hem bir *anlatım tarzı*, hem de edebiyatlar arasındaki *analoji*, *akrabalık* ve *etkileşim* gibi bağların araştırılması prensibinden yola çıkar. Diyebiliriz ki, edebiyatı diğer bilim dalları/alanlara yaklaştırmak ve daha iyi anlayabilmek için tarih, eleştiri ve felsefe aracılığıyla karşılaştırılmak, tasvir ve kültürler/arası edebî olayların bir yorumunu ortaya koyar. Karşılaştırma işlemini yapan kişi/‘komparatist’, yani karşılaştırma dil ve edebiyat uygulayıcısı, metinlerin çıkış/beslenme kaynaklarından hareket ederek; bizleri, milletler, devirler ve üsluplar arasındaki benzerlik ve ayrılıkları tespit etmeye çalışır.

Türk edebiyatına baktığımızda, zamanla İran, Arap, Fransız, Amerikan gibi yabancı etkilerin özümsenerek millî unsurlara katılması, metne dayalı çözümlenmeler, edebiyat tarihlerinin farklı cephelerden yorumlanması, metinlerin ilk ve son durumlarıyla karşılaştırma yapma eylemi, *eser*, *tip* ve *sahne* üzerinden hareket etme, içeriğin derinlere varan analizi, *biçim* ve *tarz* tespit ve yorumları beraberinde sosyolojik taban ve “kıyas”lamayı/karşılaştırmayı gerektirecektir. Karşılaştırmanın özünde olan, benzerlikler, ayrılıklar, hatta aykırılıklar üzerinden yorum ve çıkarsamalarda bulunma ilerleyişin temelini ortaya koymaktadır.

Karşılaştırma edebiyatın gelişim noktasında milletler arasındaki edebiyat ilişkilerinin büyük rol oynadığını hatırlamalıyız. Çünkü toplumsal psikoloji, ülkeler arası seyahatler ve çeviriler karşılaştırma edebiyatı etkisi altına alan önemli faktörlerdir. Ancak, bu *alanın* tarihi dayanak ve malzeme ile kaynağını daha eskilerde aramak gerekir. Bu noktada, karşılaştırma edebiyatın tarihi gelişimine baktığımızda önem, görev ve öncelik saptamalarını daha iyi anlarız.

İlk kez Fransa’da başlayan karşılaştırma edebiyat bilimi, bu ülkede *Karşılaştırma İspanyol ve Fransız Edebiyatları Tarihi*, 13. Yüzyıldan 14. Louis Dönemine Kadar Fransız Edebiyatı’nda İtalyan Tesiri gibi eserlerin yayımlanmasından bir süre sonra; İngiltere, Almanya, İtalya ve Macaristan’da karşılık bulur. Daha sonra, ABD’deki, bazı üniversitelerde “karşılaştırma edebiyat” bölümleri kurulur. 1920’lerden sonra ise, giderek kendini kabul ettiren bu alan, XX. yüzyılın ilk yarısından itibaren kendisini kabul ettirir. Batı Avrupa’dan Amerika’ya kadar uzanan bu bilim dalı, özellikle büyük tarihçiler tarafından da ilgiyle karşılanır. XX. yüzyılın ortalarından itibaren Japonya, G. Kore ve Cezayir’de de karşılaştırma edebiyatla ilgili bazı çalışmalar başlar. İspanya, Hollanda gibi ülkelerde kısıtlı ve tutuk bir şekilde süren bu alandaki çalışmalar, Latin Amerika’da oldukça geniş bir çerçeveye yayılır.

Alexandre Veslovski, Rusya’da karşılaştırma edebiyatı ele alan ilk mukayesecilerden biridir. 1870’lerin folklor uzmanı olan bu araştırmacı, dağınık gözlemlerden organik yasalar çıkarmak ve mukayese sanatını çok kesin bir bilim dalı haline sokma yanılığına düşer. Sovyetler Birliği’nde, karşılaştırma edebiyata, yalnızca 1917–1929 yılları arasında kısmî bir hoşgörü tanınır. Bundan sonra, 1945 yılına

kadar süren biçimi özden üstün tutan, biçimle öz ilişkisinde biçimin rolünü abartan formalizm devreye girer. Ancak, 1956'dan sonra Leningrad'da, bir arada yaşama doktrininden de etkilenerek bir karşılaştırmalı edebiyat bölümü açılır. Aynı yıl, Moskova'da, bu konuyla ilgili Maksim Gorki, Dünya Edebiyatları Enstitüsü'nce, Rus edebiyatını merkez alan bir resmî toplantı yapılır. İkincisi de, 1960'ta yapılan bu toplantılarda, Slav edebiyatlarının saygınlığından ve edebiyat eleştirisinin Marksist düşünceyle yenilenmesi fikirleri ortaya atılır. 1962 yılında Budapeşte'de yapılan bir konferansta, Doğu edebiyatları arasındaki ilişkiler, karşılaştırma yöntemi, Batı anlayışının materyalist düşünce sistemi içindeki yeri, evrensel seviyede edebî eser ortaya koyma problemleri gibi konular ele alınır. Konferanstan iki yıl sonra Macar araştırmacıları milletlerarası karşılaştırmacılığa Fransızca yazılı bir eser sunarlar. Böylelikle Macarlar, Doğu Avrupa'daki karşılaştırmalı edebiyatın öncülüğünü yaparlar. Bundan sonra, Polonya, Çekoslovakya, Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'da karşılaştırmalı edebiyat kendisine has bir görüntü çizer.

Karşılaştırmalı edebiyat, 1950'lerden sonra yeni odaklara kavuşur. Önce, Avustralya, bütün üniversitelerini kapsayan modern diller derneğiyle bu alanı kabul eder. Hindistan, 1956 yılında karşılaştırmalı edebiyatla tanışır. Kalküta Üniversitesi'nde bu konuda uzmanlaşmış bir kürsüye sahip olan Hindistan'da dünya edebiyatları tarafsız bir gözle incelenir. 1960'lı yıllarda, Suriye ve Mısır'da da İslamî meseleler ve diğer kültürlerle olan münasebetler hakkında sentez çalışmaları yapılır. 1954'te Kahire'de kurulan bir karşılaştırmalı edebiyat kürsüsü bu alanda öze dönük eserler verir. Böylece, karşılaştırmalı edebiyat için, milletlerarası edebî ilişkiler tarihi, kaynak ve edebî etkileşimin araştırılması, tema ve motiflerin incelenmesi, edebî türlerin tarihi açısından uzun bir yol kat ettiğini söyleyebiliriz. (Aydın, 2013: 271-275).

2. Türkiye'deki karşılaştırmalı edebiyat

Türkiye'de XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarına önem verilmeye başlanmıştır. Türk okuyucusu, karşılaştırmalı edebiyatın varlığıyla ilk kez, 1937 yılında Şerif Hulusi'nin *Her Ay* dergisinde çıkan "Mukayeseli Edebiyat" başlıklı yazısıyla tanışmıştır. Bu yazıda yazar, hem 'ulusal' edebiyat tarihinin sağlayacağı bilginin diğer milletlerin edebiyatlarını tanıyınca daha da zenginleşeceğinin altını çizmiş hem de, batıda gelişmekte olan karşılaştırmalarının tarihçesinden söz etmiştir. (Aytaç, 2013: 19-20).

Türkiye'de karşılaştırmalı edebiyat biliminin, daha çok "üniversite" aracılığıyla şekillendiğini söyleyebiliriz. İstanbul Üniversitesi'nde 1943-1960 yılları arasında Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde ders veren Cevdet Perin ile yine bu üniversitede 1946-1974 yılları arasında Fransızca okutmanlığı yapan Cemil Meriç'in çalışma ve çabaları ülkemizde karşılaştırmalı edebiyatın yaygınlaşmasında önemli rol oynamıştır diyebiliriz. Türkiye'de bu alandaki çalışmalar, daha sonra, 1976-2008 yılları arasında Ankara Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden Gürsel Aytaç tarafından sürdürülmüştür.

Türk edebiyatına baktığımızda, zamanla İran, Arap, Fransız, Amerikan gibi yabancı etkilerin özümsemekle millî unsurlara katılması, metne dayalı çözümlenmeler, edebiyat tarihlerinin farklı cephelerden yorumlanması, metinlerin ilk ve son durumlarıyla karşılaştırma yapma eylemi, *eser*, *tip* ve *sahne* üzerinden hareket etme, içeriğin detaya varan analizi, *biçim* ve *tarz* tespit ve yorumları beraberinde sosyolojik taban ve "mukayese"yi getirecektir. Benzerlikler, ayrılıklar hatta *aykırılıklar* üzerinden yorum ve "çıkarsama"larda bulunma ilerleyişin özünü ortaya koyacaktır.

Cemil Meriç (1916-1987), Cumhuriyet devrinde batı ağırlıklı olarak dışa açılmaya doğu ve uzak doğuyu eklediği için karşılaştırmalı edebiyat biliminin Türkiye'deki hazırlayıcıları arasında ayrıcalıklı bir konumda görülür (Aytaç, 2013: 43). Böylece, Cemil Meriç'i görüşleri noktasında, saptama, işaret edicilik olarak bir öncü olarak düşünebiliriz. Onun özellikle, *Kırk Ambar* (1980) adlı eserinde ele aldığı konular hem genel edebiyatın sınırlarını hem de karşılaştırmalı edebiyatın sınırlarını bize göstermektedir. Bunun dışında, Cemil Meriç, Türk edebiyatının Avrupa merkezli dışa açılma hareketine Asya ve Uzak Doğu'yu da dâhil etmiştir.

Türkiye'deki 1900-1924 yılları arasında, İstanbul Üniversitesi'nde gerçekleştirilen karşılaştırmalı edebiyat arka planlı faaliyetleri şöyle özetleyebiliriz:

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde, 1900 yılından itibaren, Edebiyat-ı Arabiyye ve Farsiyye, Edebiyat-ı Franseviyye dersleri okutulur.

I. Dünya Savaşı sonrasında bu fakültede, Halit Ziya (Uşaklıgil), Cenab Şahabeddin, Ali Ekrem (Bolayır) ve Köprülüzâde Mehmed Fuad, Yahya Kemal (Beyatlı) gibi şair ve yazarlar ders okutur.

1922-23 öğretim yılında Yusuf Şerif Kılıçel (daha önce Yahya Kemal), Batı Edebiyatı Tarihi, Hüseyin Daniş ve Veled Çelebi İzbudak İran Edebiyatı Tarihi, Şevket ve İsmail Sâib Sencer ise Arap Edebiyatı Tarihi okutur.

1924'te yapılan düzenlemeyle Alman ve İngiliz Edebiyatı Tarihi de okutulmaya başlanır. (Saray, 1993: 65-66).

Sıraladığımız bütün bu çaba ve aşamalar, aynı zamanda, ülkemizde karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarına zemin hazırlamıştır diyebiliriz.

Türkiye'de karşılaştırmalı edebiyatın yaygın ve daha sistemli bir biçimde öne çıkışı 1990'lı yıllardadır. Bu yıllarda, ülkemizde bir devlet (Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir), bir de vakıf (İstanbul Bilgi Üniversitesi) üniversitesinde "Karşılaştırmalı Edebiyat" adıyla birer bölüm açılmıştır. Daha sonraki yıllarda, Konya Selçuk Üniversitesi ve İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi'nde de Karşılaştırmalı Edebiyat bölümü açılarak bu alan, daha da yaygınlık ve gelişim kazanmıştır.

Türkiye'deki karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarına dikkat çeken meslektaşımız Ali Donbay'ın, *Turkish Studies* dergisinde 2013 ve 2014 yıllarında Türkiye'deki karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarına "Yeni Türk Edebiyatı" merkezli yaklaşarak yayımladığı iki ayrı yazısı yer almıştır. Ali Donbay, "Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmalarının Yeni Türk Edebiyatındaki Gelişme Çizgisi" adlı ilk yazısında, karşılaştırmalı edebiyat araştırmalarını Yeni Türk Edebiyatı'nda ekseninde, bu alanın Tanzimat'tan günümüze kadar olan süreçte Türk edebiyatı tarihindeki seyrini ele almış; ayrıca yazıya, "Yeni Türk Edebiyatı Alanı ile İlgili Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları" alt başlıklı kuşatıcı bir bibliyografya eklemiştir. (Donbay, 2013: 491-550). Yazar, "Yeni Türk Edebiyatında Karşılaştırmalı Tezler" başlıklı ikinci yazısında ise, ilk makaledeki bibliyografyanın devamı niteliğinde sayılacak "Yeni Türk Edebiyatı" alanı ile ilgili yapılan karşılaştırmalı lisans, yüksek lisans, doktora ve doçentlik tezlerinin künyesini bibliyografya halinde vermiştir. (Donbay, 2014: 549-582). Biz bu çalışmamızda, karşılaştırmalı edebiyatı, yeni Türk edebiyatı bağlantısında değil; doğrudan bağımsız bir alan olarak ele aldığımızdan; çalışmamızın sonuna, meslektaşımızın bibliyografyasından da yararlanarak okuyucu ve araştırmacıların işini kolaylaştıracak "Karşılaştırmalı Edebiyatla İlgili Çalışmalara İlişkin Seçilmiş Kaynakça" alt başlıklı bir bibliyografya ekledik. Bu "seçilmiş" kaynakçayı, "Kitaplar", "Makaleler" ve "Web Sayfaları" üst başlığıyla sınıflandırmayı uygun bulduk. Öte yandan Ali Donbay'ın "bibliyografya"sında gözden kaçan ya da çalışmanın yayımından sonra çıkan iki yeni kitap ve kendi yazısıyla birlikte dört yeni makalenin künyesini de ekledik.

3. Karşılaştırmalı Edebiyatla İlgili Çalışmalara İlişkin Bir Kaynakça

A- Kitaplar

- 1- Arak, Hüseyin (2012), *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi-Komparistliğin El Kitabı-*, Hacettepe Yayıncılık, Ankara, 214 s.
- 2- Aydın, Kamil (1999), *Karşılaştırmalı Edebiyat-Günümüz Postmodern Bağlamda Algılanışı-* , İstanbul, Birey Yayıncılık, 2. Baskı, 182 s.
- 3- Aytaç, Gürsel (2007), *Deneme Üzerine Bir Karşılaştırmalı Edebiyat Çalışması*, İstanbul, Hece Yayınları, 210 s.
- 4- Aytaç, Gürsel (2013), *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*, İstanbul, Say Yayınları, 256 s.
- 5- Baytekin, Binnaz (2006), *Kuramsal ve Uygulamalı Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*, İstanbul, Sakarya Yayıncılık, 305 s.
- 6- Enginün, İnci (1992), *Mukayeseli Edebiyat*, İstanbul, Dergâh Yayınları, 240 s.
- 7- Julien, Marc-Antoine, (1971), *Mukayeseli Eğitim Üzerine Bir Eserin İlk Taslağı*, (çev. Kemal Aytaç), Ankara.
- 8- Kefeli, Emel (2000), *Karşılaştırmalı Edebiyat İncelemeleri*, İstanbul, Kitapevi Yayınları, 224 s.
- 9- Rousseau, A. M.- Pichois, Cl. (1994), *Karşılaştırmalı Edebiyat*, (Çev. Mehmet Yazgan), İstanbul 1994, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 224 s.
- 10- Tekşan, Mesut (2012), *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*, İstanbul, Kriter Basım Yayın, 374 s.
- 11- Van Tieghem, Paul (1943), *Mukayeseli Edebiyat*, (Çev. Yusuf Şerif Kılıçel), Ankara, Maarif Matbaası, 181 s.²

B- Makaleler

- 1- Alptekin, Turan (2003), “Edebiyatta Karşılaştırmacı Bakışın Türkiye’deki Kaynakları”, *Hürriyet Gösteri*, S. 245, Ocak, s. 22.
- 2- Arda, Zeki Cemil (2002), “Halk ve Kitle Eserlerinin Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmalarında Yeri”, *Osmangazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, I. Ulusal Karşılaştırmalı Edebiyat Sempozyumu Bildirileri* (Eskişehir,6-8 Aralık 2001), (Ed. Ali Gültekin), Osmangazi Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, s. 27-29.

² Bu kitaplar dışında, karşılaştırmalı edebiyat alanında araştırma yapacaklar için, İngilizce yayımlanmış aşağıdaki kitap listesinde kaynaklara bakılmasının faydalı olacağı düşüncesindeyiz: Bassnett, S. (1993), *Comperative Literature: A.Critical Introduction*, Oxford, Blackwell Publishers Ltd; Bernheimer, C. (1995), *Comparative Literature in the Age of Multi-culturalism*, Baltimore; Jost, F. (1974), *Introduction to Comperative Literature*, Indianapolis, Bobbs-Merrill; Kushner, E. (2000), *The Living Prism: Itineraries in Comparative Literature*, Montreal/Kingston, Mc GillQueen’s Up; Prawer, S. (1973), *Comperative Literature Studies: An Introduction*, London, Duchworth; Shulz, H.J./P.H. Rein, (Haz.), (1973), *Comperative Literature: The Early Years*, Chapel Hill: University of North Carolina Press; Tötösy, S. (1998), *Comparative Literature: Theory, Method, Application*, Amsterdam/Atlanta GA: Rodopi.

- 3-** Ateş, Nihal (2007), “Karşılaştırma Edebiyatının Olanakları ve Sınırları”, Varlık, C. LXXV, S.1198/Kitap Eki:182, Temmuz, s. 81-84.
- 4-** Aydın, Ertuğrul (2004), “ Edebiyat Sosyolojisi ve Karşılaştırma Edebiyat Bilimlerinin Görev ve Öncelikleri”, Edebiyat Sosyolojisi,(Ed. Köksal Alver), Ankara, Hece Yayınları, s. 151-163.
- 5-** Aydın, Ertuğrul (2013), “Karşılaştırma Edebiyatının Yayılma Alanı”, UTEK'13- Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi, 17-19 Mayıs 2013, Saraybosna, BOSNA-HERSEK, (Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi Bildiri Kitabı, C. I, (Ed. Mustafa Arslan), International Burch University Publication, Sarajevo 2013, s. 271-275).
- 6-** Aydın, Kamil (2003), “Dünden Bugüne Karşılaştırma Edebiyat”, Varlık, S.1155, Aralık, s. 8-11.
- 7-** Bayram, Yavuz (2004), “Karşılaştırma Edebiyat Bilimi ve Bir Uygulama” Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S.16, (Güz 2004).
- 8-** Brown, Calvin S. (1993), “Karşılaştırma Edebiyat”, (Çev. Kemal Sılay), Edebiyat ve Eleştiri, S. 9, Temmuz-Ağustos.
- 9-** Carroll, Lewiss (1989), “Karşılaştırma Çeviri”, Metis Çeviri, S. 7, s. 52-54.
- 10-** Cirtius, E. Robert (1936), “Fransız Edebiyatının Diğer Edebiyatlarla Bir Mukayesesi”, Fikir Hareketleri, C. VII, S.163, 5 Aralık, s. 104-105.
- 11-** Cuma, Ahmet (2009), “Edebiyat Sosyolojisi ve Karşılaştırma Edebiyat Bilimi Sanat ve Bilimin Sınır Ötesi Etkileşimi”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, N: 22/2009.
- 12-** Çakmakçı, İ. Murat (2001), “Kamil Aydın'ın Karşılaştırma Edebiyat Kitabı Üzerine”, Çağdaş Türk Dili, 14 (158), Nisan, s. 90-95.
- 13-** Çalışkan, Âdem (Çev.) (2010), “Rene Wellek: Karşılaştırma Edebiyatının Krizi”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, vol: 3, issue:12, Summer, 2010.
- 14-** Çelik, Yakup (2004), “Karşılaştırma” maddesi, Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü, C. IV, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, s. 65.
- 15-** Çetintaş, Mesut (2013), “Karşılaştırma Edebiyat Alanı Olarak Yabancı-Öteki Konusu: Arap Romanında Türkler”, Türk Dili, S. 737, Mayıs.
- 16-** Dellal, Nevide Akpınar (2000), “Karşılaştırma Yazınbilim: İmgebilim 1-2”, Evrensel Kültür, S. 103, Temmuz, s. 19-22; S. 104, Ağustos, s. 12-15.
- 18-** Doğan, şerife (1996), “Karşılaştırma Dil ve Edebiyat Araştırmalarında Çevirinin Yeri”, Türk Dili, S. 533, Mayıs, s. 1205-1213.
- 19-** Donbay, Ali (2013), “Karşılaştırma Edebiyat Araştırmalarının Yeni Türk Edebiyatındaki Gelişme Çizgisi”, Turkish Studies–International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 8/8, Summer 2013, P. 491-550, Erzincan/Turkey.

- 20-** Evin, Ahmet Ö. (1980), “Filolojilerde Karşılaştırmalı Edebiyat Öğretimi”, *Batı Dil ve Edebiyatları Araştırma Dergisi*, C. II, S. 4, Ocak, s. 37-45.
- 21-** Gültekin, Ali (2002), “Karşılaştırmalı Edebiyat Öğretimi İçin Bir Model Önerisi”, *I. Ulusal Karşılaştırmalı Edebiyat Sempozyumu Bildirileri*, (Eskişehir, 6-8 Aralık 2001), (Ed. Ali Gültekin), Osmangazi Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, s. 343-357.
- 22-** İlkhan, İbrahim (1993), “Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Üzerine Seçkin Bir Eser”, [Kitap Tanıtımı: Gürsel Aytaç, *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*], *Dergâh*, C. IX, S. 97, Mart, s. 20.
- 23-** İlkhan, İbrahim (2005), “Karşılaştırmalı Edebiyat Çalışmaları ve Sonrası”, Osmangazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, *I. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Kongresi Bildirileri*, (Eskişehir, 15-17 Ekim 2003), Osmangazi Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, s. 173-177.
- 24-** İnci, Handan (1993), “İnci Enginün: Mukayeseli Edebiyat” [Tanıtım Yazısı], *Türk Dili*, S. 494, Şubat, s. 155-160.
- 25-** Johanson, Lars (2004), “Johannes Benzing ve Karşılaştırmalı Türkoloji”, (Çev. Nurettin Demir), *Türk Dili*, C. LXXXV, S. 627, Mart, s. 253-258.
- 26-** Kadir, Djelal (2009), “Karşılaştırmalı Edebiyatın Konumu”, *Varlık*, C. LXXVI, S. 1216, Ocak, s. 28-33.
- 27-** Kahraman, Hasan Bülent (2004), “Karşılaştırmalı Edebiyatın Kavşakları ve Türkiye Serüveni”, *E. Dergisi* 2004 Edebiyat Yılı, (Haz. Metin Celal - Kadir Aydemir), İstanbul, s. 102-109.
- 28-** Mentеше, Oya Batum (1996), “Karşılaştırmalı Edebiyat Kavramı ve Tarihçesi”, *Türk Dili*, S. 533, Mayıs, s. 1192-1203.
- 29-** Ota, Sabura (1966), “Mukayeseli Edebiyat Araştırmalarında İstatistik Metodu”, (Çev. İnci Enginün), *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. XIV, s. 55-62.
- 30-** Özcan, M. Emin (2002), “Karşılaşma/Karşılaştırma: Komparistik Zihniyetin Doğuşu”, *I. Ulusal Karşılaştırmalı Edebiyat Sempozyumu Bildirileri*, (Eskişehir, 6-8 Aralık 2001), (Ed. Ali Gültekin), Osmangazi Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, s. 364-371.
- 31-** Öztürk, Kadriye (2002), “Karşılaştırmalı Edebiyat ve Kültür Bilimleri”, *I. Ulusal Karşılaştırmalı Edebiyat Sempozyumu Bildirileri*, (Eskişehir, 6-8 Aralık 2001), (Ed. Ali Gültekin), Osmangazi Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, s. 421-426.
- 32-** Qeybullayeva, Rahile (1999), “Karşılaştırmalı Edebiyat Tarihine Dair”, *Türk Kültürü*, C. XXXVII, S. 431, Mart, s. 144-150.
- 33-** Qeybullayeva, Rahille (1999), “Edebiyatların Karşılaştırmalı Tipolojisine Dair”, *Türk Kültürü*, C. XXXVII, S. 435, Temmuz, s. 396-402.

34- Salman, Yurdanur (Çev.) (1971), Rene Wellek-Austin Warren: “Genel, Karşılaştırmalı ve Ulusal Edebiyat”, Yeni Dergi, C. VII, S. 77, Şubat, s. 112-119.

35- Şengel, Deniz (2002), “Karşılaştırmalı Edebiyat Tarihi Yazımında Yöntem”, *I. Ulusal Karşılaştırmalı Edebiyat Sempozyumu Bildirileri*, (Eskişehir, 6-8 Aralık 2001), (Ed. Ali Gültekin), Osmangazi Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, s. 372-373.

36- Turan, Güven (1980), “Karşılaştırmalı Edebiyatın Gerekliği”, Batı Dil ve Edebiyatları Araştırmaları Dergisi, C. II, S. 4, Ocak, s. 47-51.

37- Ülsever, R. Şeyda (2005), “Çeviribilim ve Yazın Çevirisi: Karşılaştırmalı Edebiyat Bağlamında Çeviri Eleştirisi”, Osmangazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, *I. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Kongresi Bildirileri*, (Eskişehir, 15-17 Ekim 2003), Osmangazi Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, s. 339-346.

38- Wellek, Renne – Austin Warren (1971), “Genel Karşılaştırmalı ve Ulusal Edebiyat”, (Çev. Yurdanur Salman), Yeni Dergi, C. VII, S. 77, Şubat, s. 112-119.

39- Yıldız, Şerife (2004), “Çeviride Eşdeğerlik ve Çeviri Kuramları Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Çalışma”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 12, s. 375-386.

40- Zengin, Dursun (1998), “Karşılaştırmalı Edebiyat Konusunda Bir Kaynak Kitap” [Gürsel Aytaç’ın Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Adlı Eseri Üzerine], Hürriyet Gösteri, S. 204, Nisan-Mayıs, s. 50-54. (Donbay, 2013: 491-550).

C- Web sayfaları

1. www.yenimakale.com/karsilastirmali-edebiyat.html

2. <http://www.edebiyathaber.net/kurulusundan-bugune-karsilastirmali-edebiyat/>

Sonuç

XX. yüzyılın önemli bilim dallarından biri olan Karşılaştırmalı Edebiyat, hem Avrupa’da, hem de dünya genelinde milletler arasındaki edebiyat ilişkilerinin sağlanmasında önemli rol oynamıştır. Tanzimat’la birlikte programlı bir biçimde batıya açılan Türk Edebiyatı da, XX. yüzyılın önemli bilim dalı olan “Karşılaştırmalı Edebiyat” a kayıtsız kalmamış; bu alanda çeşitli çalışmalara imza atmıştır. Diyebiliriz ki, Türkiye’de Karşılaştırmalı Edebiyat alanında pek çok nitelikli yayın yapılmış; bu alandaki çalışma ve çabalarla zengin bir literatür ortaya çıkmıştır. Bu çalışmamızda, Türkiye’deki karşılaştırmalı edebiyat üst başlığındaki yapılan çalışmaları hem kronolojik, hem de analitik açıdan ele almaya çalışarak bu alanın tarih ve gelişimini göz önüne sermeye çalıştık. Öte yandan, Türkiye için yeni bir alan sayılacak olan Karşılaştırmalı Edebiyat çalışmalarının gelişim ve boyutlarını da sergilemek istedik.

Kaynakça

Aydın, E. (2013), “Karşılaştırmalı Edebiyatın Yayılma Alanı”, Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi Bildiri Kitabı, Sarajevo: International Burch University Publication.

Aytaç, G. (2013), Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi, İstanbul: Say.

Donbay, A. (2013), “Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmalarının Yeni Türk Edebiyatındaki Gelişme Çizgisi”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/8, Summer 2013, P. 491-550, Erzincan/Turkey.

Donbay, A. (2014), “Yeni Türk Edebiyatında Karşılaştırmalı Tezler” *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/3 Winter 2014, p. 549-582, Ankara/Turkey.

Saray, M. (1993), *İstanbul Üniversitesi Tarihi (1453–1993)*, İstanbul: İ. Ü. Edebiyat Fakültesi.